

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: *DUMINEC'A.*

<p>PREȚIULU ABONAMENTULUI.</p> <p>Pentru Austro-Ungari'a: Pe unu anu 5 fl.—cr., pe 1/2 anu 2 fl. 50 cr. Pentru Romani'a si strainetate: Pe unu anu 14 fr., pe jumetate anu 7 franci.</p>	<p>PREȚIULU INSERTIUNILORU:</p> <p>Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu cam 150 cuvinte 3 fl; pana la 200 cuvinte 4 fl.; si mai sus 5 fl v. a.</p>	<p>Correspondentiele sê se adreseze Redactiunei „BISERIC'A si SCÓL'A.“ Êr banii de prenumeratiune la TIPOGRAFIA DIECESANA in ARAD.</p>
---	--	--

Cum se ameliorâm cercetarea sfintei bisericici prin scóla.

In scólele nóstre confessionale se invétia multa carte din religiune. Se invétia rugatiuni, istoria biblica, catechismu, cunoscintie din ritualul bisericesc si din constitutiunea bisericésca.

Si dupa acésta invetiatura din religiune, se pare omului in adeveru nentielesu faptulu, ca acei prunci, cari au invetiat religiunea in scóla, mai tardiu devenind in etate, nu cercetóza destul de regulat sant'a bisericica. Caus'a pentru acestu regretabilu faptu, — asia ni-se pare noue, — trebuie se-o cautam in imprejurarea, cá in scólele nóstre este o pré mare ingrijire pentru instructiune din religiunea obiectiva cá atare, si pentru acést'a se negliga in parte educutiunea religiósá, partea subiectiva a religiunii: formarea convingerii religióse. Spre a poté pune capet acestei regretabile imprejurári, — trebuie se avem cu deosebire in vedere atât in invetiamentul religios cât si in propunerea celorlalte obiecte de invetiament faptulu, cá temelul intieptiunii si sciintiei omenesci consiste intru: a-ne semti in tóte afacerile vietii nóstre dependenti de vointi'a lui Ddieu. Cand ne-a succes a produce in elevu acestu semtiu de dependentia al omului de Ddieu, — am pus deja bas'a pentru religiunea subiectiva a elevului, am pus fundamentul pre carele se poté cladi in inim'a lui: credinti'a, speranti'a si iubirea crestinésca.

Êr mijlocul, prin carele putem produce in elev semtiu de dependentia facia de Ddieu, — este semtiu de dependentia al elevului facia de parintii sei. De aici dara, este natural, cum trebuie se procedem in invetiamentul religiunii. Elevul adeca se semte, si se cunósce pre sine dependent de parintii sei, pentru ca vede in fiecare di, cum parintii lu-ingrijescu, si provedu cu tóte cele trebuintióse, — fara de care ingrijiri si provedere densul nu ar poté esistá, si nu s'ar poté

desvoltá. Din acest semtiu de dependentia vom desvoltá apoi intr'ensul semtiu de multiemire, ascultare si iubire facia de parinti, — si apoi din reportul dintre elev si parintii sei vom desvoltá reportul dintre om si Ddieu. Elevul se semte bine in cas'a parintésca, pentru ca aici, la parintii sei, afla iubirea, pre carea nu o póte aflá nicairi, si deci se va semti bine inca de mic si in cas'a lui Ddiedeu, in sant'a bisericica, — unde aude glasul si ingrijirea lui Ddieu facia de neamul omenesc.

In scóla invétia elevulu, cá Ddieu s'a descoperit pre sene omului cá se-lu cunósca, si se-lu asculte prin patriarhi, prin profeti si prin unul nascut Fiiul seu, Domnul nostru Isus Christos, — cá cunoscendul si ascultandu-lu, se urmeze vointiei Lui in modul seu de gandire si actiune, se-si póta omulu intemeiá o buna stare vremelnica si vecinica! Êr in bisericica aude faptice glasul acelor'a, prin cari s'a descoperit pre Sene Ddieu neamului omenescu.

Elevul scie, si cunósce, cá pruncii buni, pruncii cari asculta de parinti, sunt feriti de multe rele si neajunsuri, cari intempina pre pruncii rei si neascultatori, si sunt pre o cale, in carea se desvólta, si se pot desvolta, cu succes, si purcediend dela acésta cunoscintia a elevului, — prin esemple din istoria si din vietia se poté formá intr'ensul convingerea, — cá numai omul, carele in modul seu de gandire si actiune asculta de vointi'a lui Ddieu poté suportá cu succes greutatile si necazurile vietii, si-si poté intemeia intre tóte imprejurările o buna stare vremelnica si vecinica.

Elevul scie mai departe, ca cu cât un prunc este mai bun si mai ascultatoriu de parintii sei, cu atât este mai bine ajutat si mai bine ingrijit de parintii sei; si deci purcediend de aici vom starui a produce in elev convingerea, ca omulu între tóte imprejurările vietii sale are trebuintia de ajutoriul lui Ddieu; Êr acest ajutoriu lu-vom poté primi dela Ddieu, cu cât vom cercetá mai regulat cas'a lui Ddieu, si ne vom impartasi de darurile, pre cari le

reversa Ddieu asupra omului prin mijlocirea sfintei sale biserici.

Astfelu purcediend, staruinti'a si tendenti'a principala a nóstra in invetiamentul religiunei se va indreptá intr'acolo, cá se producem in elev convingerea, cá precum se descopere Ddieu omului prin fapturne sale, cari constituiescu lumea fisica: tocma'asia instrúeaza, provetiuiuesce, si ajuta Ddieu pre om prin invetiaturile cuprinse in descoperirea dumnedieesca supranaturala.

Sant'a scriptura este cartea, prin carea vorbesce Ddieu cu omulu; ér biserica este organul vediutu, carele mijlocesce, si ingrijesce in mod nentrerupt, cá omulu se-se folosésca de aceste sfinte si dumnedieesci invetiaturi, si se-si apropie si insusiésca ajutoriul lui Ddieu.

Vorbind cu elevul despre lumea fisica materiala, — i-vom aminti neaperat, ca omul pentru esistenti'a si desvoltarea sa are trebuintia de o multime de bunuri materiale. I-vom aminti, ca omulu, precum elevul inca a observat, si a putut observá, — si-casciga aceste bunuri materiale prin lucrul manilor si mintii sale; dar Celu ce face se crésca sementi'a, pre carea o-samana omul pre pament, si Celu ce ne da puterea si ajutoriul, cá se putem lucrá, este Ddieu. Si mai multu, decat acésta. Celu ce ne da puterea si tari'a cá se putem ingriji si economisá bine rodurile cascigate prin lucrulu marilor si mintii nóstre, este Ddieu.

In religiune si in invetiamentul religiunii scopul, pre carele lu-urmarim, nu este numai sciinti'a, cunóscerea adeverurilor religiunii obiective cá atari, ci este mai multu, cá inim'a elevului se-si cascige convingerea, cá numai traínd si lucrând omul astfelu, precum pretinde reportul dintre fiu si tata, dintre om si Ddieu; si succedându-ne a ajunge acest scop, biserica va fi totdeun'a cercetata.

Purcediend din acésta convingere cá din indreptariul fundamental metodic, — vom aduce in legatura viua cu viéti'a elevului si a ómenilor tóte adeverurile obiective ale religiunei, cá prin fiecele dintr'ensele se alimentám si intarim sêmtiul de dependentia al omului facia de Ddieu si astfel sè póta se-si intemeieze o bunastare vremelnica si vecinica.

O vorba romanésca dice, ca: „diu'a buna se cunóscere de deminétia.“ Acésta vorba traducendu-o in intielesu pedagogicu insemnéza, ca societatea nóstra bisericeasca viitória va fi petrunsa, iusufletita si condusa de sêmtiul de pietate crestinésca in acea mesura, in carea societatea elevilor scólei de astadi si-va insusi convingerea religiósca.

Din betrani era in fiecare casa romanésca o icóna a santei Nascetórie, catra carea se indreptá românnul in rogatiunile sale in dilele de durere si de necazu si in putiènele sale dile de bucuria.

Vor fi astadi case, in cari se fia slabit acésta datina, si deci detorinti'a scólei, este cá prin for-

marea convingerii religióse se restabilim tari'a si stepani'a de odinióra a datinelor prin formarea convingerii religióse.

Dar sêmtiul de pietate crestinésca nu se alimentéza si intaresce numai prin invetiamentul religiunei.

Scólele nóstre elementarie sunt scóle confessionale. Si poporul nostru a sacrificat, si sacrifica mult pentru sustiènerea caracterului confessional al acestor scóle. Si deci caracterul confessional al acestor scóle se va vedé, sêmti si cunóscere, daca vom ingriji cu tot deadinsul, cá in tóte obiectele de invetiament si prin tot ceea ce invetia scolarul se-se alimenteaze, si desvólte intr'énsul sêmtiul de dependentia al omului de Ddieu, si respective convingerea despre necesitatea omului de a trai in legatura cu Ddieu; si precum tot ceea ce vedem, ne inaltia la Ddieu: tocma'asia ceea ce invetiám, — in prim'a linia se ne conduca, si apropiie de Ddieu.

Vom continuá.

George Sion.

S'a dus si acest vrednic barbat de pre pament, — lasandu-ne in profund doliu pre noi cei remasi aici.

Dar Poetii, si ómenii, cari dau directiune in viéti'a si desvoltarea popórelor nu mor. Poetul a trecut din acésta vale a plangerii in aceea inalta regiune, in carea vecinic domnesce sublimul si adeverul.

A murit poetul dupa ce o jumetate de veac a lucrat nentrerupt, — inaltiandu-si mintea si inim'a in acele regiuni, in cari numai geniului i-este cu potintia a strebate.

Din inaltimea acestor regiuni ne-a cantat poetul George Sion alaturia cu bardul dela Mircesci frumseti'a si dulceti'a limbei.

Si plecand de pre pament, duce cu sene in lumea veciniciei consciinti'a, cá nu inzadar s'a ostenit in acésta lume.

El duce cu sine de pre pament convingerea, cá si-a implinit cu scumpetate detorinti'a.

Depunem deci o lacrima de durere pre momentul lui, si rogám pre Cel Atotputernic, cá sufletul lui se-lu asieze in locasiurile dreptilor.

In veci amintirea lui!

O m i l i ' a

Ia Duminec'a XXI. dupa Rusalii.

„Sementi'a este cuventul lui Ddiu.“
Luc'a VIII. 11.

Evangelii'a dilei de adi, Crestinii mei ! este atât de binecunoscuta si invederata înainte vóstra, încât póte o sciti de-a rostul. Este vórbă in acést'a S. Evangelia de pild'a semenatoriului, ce a spus-o Christos poporului adunat si ucenicilor sei ; nentielegend-o apoi acestia, la rugarea ucenicilor sei li-a talmacit-o, încât fiind voi cu luare aminte la Evangelia, ati potut si voi pe deplin intielege pilda semenatoriului.

Nu voiu incercá deci adi ca eu sè ve talmacesc acésta S. Evangelia, ei me voiu nisui a aplicá pild'a dintr'ins'a la viéti'a nóstra, cercetand óre nu aceeași sórte are seméti'a semenatoriului din Evangelia si la noi, óre nu aceeași sórte are cuventul lui Ddiu, caci „Seméti'a e cuventul lui Ddiu“ si la voi crestinii mei ? — Si luati numai séma, cà „sementi'a din Evangelii'a dilei de adi este nu numai „cuventul“ ce predica preotii din S. Evangelia, ei si alte scripturi si cântari bisericesci ce se cetesc si se cânta in S. Biserica, pe care, a le ascultá avem datorintia in tóte duminecile si serbatorile de peste an, cum poruncesce s. Maica biserica. Pana ce voiu vorbi despre aceste, ve rog se fiti cu luare aminte !

* * *

Pamentul plugariului, al semanatoriului din Evangelii'a dilei, pre cum se dice nu a fost tot intrun chip, de un feliu, ci o parte a ogorului a cadit lunga cale, a fost trecátore, ósa o parte a fost petros, alta a fost plina de smidariu si spini, si numai remasiti'a a fost pament bun, roditoriu.

Astfelu fiind, e lucru firesc cà aruncandu-se sementi'a lui in 4 feliori de pament, precum noi plugarii din patiania scim, diferita sórte a trebuit sa ajunga : un'a a cadit in cale, unde parte s'a calcat in picióre de trecatori, parte a manacát-o paserile ; alta a cadit pe peatra si deca o resarit de róua, crescénd s'a uscat de arsiti'a sórelui ori de frig ; a cadit seminti'a si intre spini, unde desi a prins radacini, crescénd, spinii au inecat-o si n'a ajuns timpul se aduca róda ; in urma a cadit sementi'a si in pamént bun si crescénd frumos a adus róda cu sutele resplatind ustanelile plugariului. . .

Acésta este pild'a carea a spus-o Chr. multimei, si la rugarea ucenicilor o au esplicat, talmacit astfeliu : „Seméti'a este cuventul lui Dumnedieu.“ Luca, VIII. 11.

Asia este : seméti'a e cuventul lui Ddiu pre carea Ddiu, marele semenatoriu din Evangelia dilei, — prin servii sei prin sfintitii preoti o aruncá o

semená in ogorul seu, in inimile crestiniilor pentru de a-le lumina mintea cu lumin'a cunoscentiei de Ddiu, pentru de a indrepta inim'a lor la fapte dupa legea ddiésca, ca astfelu sufletele lor scumpe sè aduca la vremea sa rod imbelsugat, rodu cel mult dorit al mántuirei.

I. Dar durere, caci precum sementi'a cadituta in cale, calcandu-se in picióre de trecatori si apucata fiind de paseri, n'a potut aduce róda, astfel si cuventul lui Ddiu la multi dintre crestini cadiend in cale, pierde fara róda. Adeca : câte-odata fiind multi in S. Biserica desi asculta cu urechile lor multi crestini cuventul lui Ddiu, inimile lor remán reci, ca calea, ne-atinse de s-tele cuvinte ale Evangeliei, de predici, cuventari, ori de accentele, sunetele melodióse ale cantarilor bisericesci, pentruca sufletele lor sunt cuprinse de cugete, gândiri, de grigi, sufletele lor sbóra de parte, departe cine scie unde, si asia „sementi'a“ din evangelia, cuventul lui Ddiu este rapit de tot atâtea gânduri, cari ca paserile ceriului mananca sementi'a de nu póte aduce róde. La ei inim'a este calea, drumul peste care trec duchurile rele, stihile lunei acesteia si diavolii, ce calca in picióre „sementi'a“, cuventul lui Ddiu, ce pierde fara róde. Este póte de necredut, dar sè privim numai la noi insine si ne vom convinge ca este asia : har Dlui suntem multi-iori adunati in S. Biserica dar dintre acesti multi cati sunt, la cari ar fi cadit sementi'a, cuventul lui Ddiu, in pamént roditor !

O ! durere, pucini sunt de aceia. Déca asi intreba dela mai multi dupa cuventarea mea : „frate ! ascultat-ai la cuventarea de adi ? ar raspunde : „da ;“ si de l'asiu intreba : „si ce ai invetiat din ea ?“ n'ar raspunde nimic. Si pentru ce, dór' n'a priceput cuventarea ? ba a priceput, caci eu ve vorbesc totdeuna in dulcea nostra limba si intr'un mod simplu fara multa maiestria la intieles. Alta este pricin'a de nu raspunde cà scie : gândurile lui pe vremea cuventarii au sburat departe, la petreceri, la téguri, la beuturi ori cine scie unde. Sementi'a, cuventulu lui Ddiu, n'a avut loc la el, a cadit in cale si paserile ceriului, felioritele ganduri si gândiri o au rapit si n'a potut aduce róda.

II. Alta seméti'a a cadit pe peatra si resarind s'a uscat pentru ca n'a avut umediala. O parte din ogor adeca o fost pietros si seméti'a ce a cadit in trénsul a resarit, dar n'a potut cresce, a tângit numai in tótna si peste iérna, si venind primaver'a cu venturile sale reci si vér'a cu secet'a, a uscat nemilos firul slabanog . . . Astfel cuventul lui Ddiu chiar si la crestini cu suflet cari gândesc si la viéti'a vecinica, nu aduce róda. De câte-ori a atins, ba a petruns inimile multora cuventul lui Ddiu ? De câte-ori s'au imoiat inimile lor si s'au obidat in suflet pe când le tâlcuia preotul asia dulce asia frumos cuventul lui Ddiu, de cate-ori si-au propus ei dupa aceia

se urmeze cuventului sântu indreptandu-si vietî'a după legea, voia lui Ddieu? Dar vai! că numai propus a remas totul, căci iesind ei din s-ta casa a Domnului i-au intimpinat venturile ce usca, seaca, in cale le-a iesit stihilele si cu mâni tari au smuls seminti'a cu radacini slabe. A venit primavéra, cu venturile reci, saracia, si var'a cu secet'a grigile cu necasurile dilnice ale omului serac, a venit bólele si alte rele si a uscat germenenele abia incoltit al cuventului divin. Adeca n'a fost taria nu statornicia in noi, — am crediut in cuventul sânt, ne-am intarit pucin si nadejde, in credintia — dar venind incercari, ispite asupra nóstra, am fugit de credintia, am lasat propusul crestinesc.

Cuventul lui Ddieu a cadiut pe piatra, pe inima impietrita de ganduri, de intreprinderi rele, de saracia, de necasuri — sa uscat deci sementi'a si n'a adus róda.

III. Éra alta (sementia) a cadiut intre spini si crescend spini au inecat-o. O parte a ogorului adeca a fost smidariu, plin de spini si cadiend acolo sementi'a desi a avut pament si umediala si a prins radacini a crescut, totusi spini fiind mai tari mai crescuti, o au inecat-o si n'a potut ajunge timpul sè aduca roda.

Asia sta lucrul cu cuventul lui Ddieu la multi chiar si la voi crestinii mei! Veniti bucuros la S.-Biserica, ascultati cu placere cuventul lui Ddieu si inimile vóstre nu aduc roduri duhovnicesci. Si pentru ce? pentru că multi si dintre voi sunt cuprinsi peste mesura cu ganduri si griji pentru bunatati lumesci trecátore „si unde este comor'a voastra, acolo e si inim'a voastra“, Voi mai tot timpul 'lu petreceti luptand numai pentru cele pamentesci si astfel chiar in vremea predicarii cuventului de ati fi la sta biserică, gandurile vóstre sbóra la acele grigi, la acele lupte, neremenendu-ve vreme nici macar un jumetate ceas de a gandi macar la suflet si la celea vecinice. N'ati audit cuventul lui Ddieu ce dice: cautati mai antaiu imperati'a lui Ddieu si dreptatea, si cele alalte vi sor adauge vóua . . . caci: „ce ar ajunge omului sà dobandesca lumea tóta si sufletul si-l'ar perde . . .?“

Si totusi acelea ganduri si grigi nici in biserică, pe vremea cuventarii macar, nu ies din inimile vóstre, ba a prins radacini tari ca smidariul cu spini si au innecat acolo sementi'a, cuventul lui Ddieu, si asia nu pòte aduce róda.

IV. Éra alt'a a cadiut in pament bun si au adus róda cu sutele. Spre norocirea plugariului, ogorul seu a avut si pament bun si sementi'a cadiuta acolo a adus rod imbelsiugat . . . spre norocire — har Domnului, sunt si crestini cari nunumai cà asculta bucuros cuventul lui Ddieu si-lu primesc ca adeverat si sant, ci inca se nisuesc cel pucin a-si indreptá vietî'a, faptele, dupa adeverul aceleuia: Inimile lor deschise primesc cuventul sant,

ei traiesc dupa acelea invetiaturi s-te si nu se lasa sedusi de stihilele lumi acestia, de diavoli; de grigi de bóle si necasuri nu slabesc, ci cu taria si statornicia lucréza nencetat ca inimile lor se aduca rod imbelsiugat, sufletului mantuare si vietîa vecinica.

Éra acum sa cercetam fratii mei mai cu de a manuntul, sè vedem ce sórte au ajuns „sementi'a“ cuventul lui Ddieu, in deosebi in ogorul sufletului nostru, cadiut'a ea in cale, pe piétra, intre spini, ori in pament roditoriu?

Priviti deci in inimile vóstre, caci la acésta intrebare voi veti pote responde mai adeverat!

Sè ne aducem apoi aminte Crestinii mei! ca cât de reu ne cade nóua deca sementi'a semenata in ogorul nostru ne insiala in nadejdea, asceptarea nóstra si nu ne aduce rod imbelsiugat! Ce am face noi plugarii déca am avé un atare ogor care pe lângă tóte lucrările, ustanelile nóstre nu ni-ar aduce róda? De buna séma ca in urma urându-ne de ustanelile zadarnice, am lasa acel pament nefolositor fara róda, nelucrat, paraginit si parlog.

Sa aplicam acum acest lucru facia de „sementi'a“, cuventul lui Ddieu la noi insine, caci inimile noastre sunt ogorul sufletului in care Ddieu sémena sementi'a sa, cuventul sânt, prin preotii sei sântiti. Óre in urma nu ar inceta si Ddieu, ca noi — de a mai semená, si nu ar lasá inimile nóstre, parloge de cuventul mantuitor, vediend ca ogorul nu aduce rod'a sufletului?

Laudam inse pre Ddieu santul cà pana acum nu ni-a parasit pre noi, ogorul cel neroditor, caci nencetat sémena si adi in tóta lumea sementi'a sa: preotii protopresviterii si archiercii nencetat predica cuventul lui Ddieu in Biseric'a nóstra carea ca si o maica buna sa ingrigiesce de sufletele crestinilor.

Nu ve dic dar de asta data nimic mai mult crestinii mei decat ca sa primiti cu multiamita mil'a acésta nemesurata a Semenatoriului celui curesc si sa ascultati intotdeauna cu bucuria, cu frica si evlavia cuventul lui Ddieu; dar nu numai se ascultati si sè-l primiti, ci precum cascigati tomna si primavéra agórele vostre nainte de a o semená, — astfel pregatiti inimile vostre, ogorul sufletului vostru, curatindu-l de piétra, de spini si polomidi ca cadiend acolo in vremea sa sementi'a cuventul lui Ddieu se afle pament bun in care sa prinda radacini tari prin credintia, se erésca in speranti'a, nadejdea crestinesca si in fapte bune ca sa aduca, rod duhovnicesc cu sutele spre mantuarea sufleselor vóstre, spre vietîa vecinica si spre nencetat'a marire alui Ddieu Tatal Fiul si santul Duch. Amin!

Cornel Lazar,
preot rom. ort.

Monografia comunei Chitichaz.

de Iosif Ioan Ardeleanu.

(Continuare.)

III.

Evenimente de interes.

La anul 1718 maghiarii din Chitichaz prin ordinul primului comite suprem al comitatului I. Iacob Löwenburg se colonisăza în comun'a Vareu (Gy. Vári); éra românii de acolo tot în același an se muta cu totii în Chitichaz.

La anul 1770 Pachomie Knesevici Episcopul Aradului a făcut visitatiune canonică. Comunitatea bisericésca a avut atunci 162 de numere de case.

La anul 1785 s'au ingradit cu siantiu mormintele de catra pust'a Cacuciu.

La anul 1791 Martie 21 locuitorii fiind fôrte lipsiti, cer imprumut de grâu 180 de ferdele pos. dela marele proprietar Grigorie Lucaciu.

La anul 1793 reposăza proprietariul comunii Sigismund Andrásy de Sikló.

La anul 1794 a fost o seceta și fômete mare; în nimic nu a fost recolta. De unde a urmat o scumpete ne mai pomenita. Un cubul de cucuruz a fost cu 8 fl. În lips'a nutretului, taurii (bicii) satului abea cu mare greutate s'au potut erna. Pentru cei lipsiti, bucatele s'au procurat dela Segedin și Fegyvernek. Pre lânga acésta locuitorii au mai capetat ajutor mult dela erariu; în grâu, cucuruz, orz, oves și malaiu.

La anul 1796 s'au topit un clopot.

La anul 1798 în lips'a de bucate, locuitorii érași cer ajutor dela domnia de aici.

La anul 1798 au venit lacuste.

La anul 1799 s'au zidit cas'a notariala noua.

La anul 1800 s'au impartit între locuitori intravilane nôue și s'au regulat casile.

La anul 1802 s'au topit clopotul al treilea, pe tintirimul Bisericii, de catra un tigan numit: „Lupu.“

La anul 1804 au venit maghiarii.

La anul 1805 se infintéza scôla rom. catholica.

La anul 1809 scumpete mare.

La anul 1811 comun'a bisericésca esarendéza o casa pentru scôla româna greco-orientala.

La anul 1811 s'au zidit casa comunala nôua.

La anul 1812 se reguléza comun'a în mod definitiv.

La anul 1812 Aprilie 20. baronul Antoniu Bánhidi léga contract cu composesorii de aici pentru pust'a dela Lökôsház cu un teritor de 288 de iugere, pre lânga sum'a de arênda annuala 2304 fl și 288 vici de bucate. 1100 □ iuger solvit à 8 fl și 1 vica de bucate.

La anul 1814 éra scumpete mare în urm'a recoltei de tot slabe. În miseria cea mare comun'a politica a cerut ajutor dela stat.

La anul 1815 în urmarea ordinului comitatens, s'au facut prin comune gaturi și canale mai vêtros pentru caus'a sanitara și comunicatiunea mai usiôra. Lucrul acesta s'au impartit între locuitorii comunii. Cel ce nu s'au supus ordinului, a fost pedepsit cu 12 bâte înainte Bisericii.

La anul 1816 (luna Ianuarie) a fost o furtuna infricosiata, care pentru locuitorii campiei de aici, va remanè o vecinica pomenire în fii fiilor. Uraganul a strabatut prin tôte paturile: prin edificii, olate, curti și locuinte; pe sus și pe jos, de opotriva în vastul ocean al campiei. Atunci s'au adevérit disa motiului, ca „nu acatia nicairi.“ Nu; pentru cà case, cali, nutretie și alte cele, erau baricadate și ingropate de zapada. Vulturi, iepuri corbi și alte vezunii a inghetiat afara în camp. Multi pastori și calatori, ratacind pe cali au inghetiat, cu cai și cu vite cu tot. Urmele desastrôse pentru comun'a nôstra s'au aretat în tôte soiurile de semanturi pe un teritor aprôpe de 400 jugere de pament. Pe lânga aceste s'au mai surupat 75 de case; Pagub'a inmensa ce a avut comun'a s'au urcat — cu exceptiunea vitelor cadiuta — la 30,000 fl. Sum'a insemnata pe vremea aceea.

La anul 1820 s'au edificat o scôla rom. gr. or. cu repartitiune pe locuitori de 1440 fl. 57 cr.

La anul 1831 Martie 3, domnia de pament din loc se adreséza catra comun'a politica de aici cu întrebarea, ca cât ar fi aplecata comun'a a oferi pentru sistemisarea unui post de medic permanent.

La anul 1831 Septemvre 1 a erupt colera. A tienut 46 de zile și a reposat de toti 62, dintre cari 14 a fost catholici, 48 rom. gr. orientali. Vasiliu Popoviciu preotul de pe atunci, inca a cadint victima cholerei, reposand la 10 Septemvre. Chirurgul nominal a fost Ioan Iosif Schmidt.

La anul 1832 Septemvre 24 s'au pus temel'ia casei comunale de astadi. La edificarea acestei zidiri, cont. A. Almásy a contribuit cu 10,000 de caramidi și o suma de bani mai insemnata.

La anul 1836 érași s'au zidit scôla poporala nôua.

La anul 1836 a erupt coler'a de nou. Dela 29 Iunie pana la 21 August au reposat de toti 137. Mortii s'au ingropat pe colin'a (holumbul) de catra drumul Ciebii, numit „colerasi.“

La anul 1840 Septemvre 15/27 s'au renoit turnul Bisericii dupa forma de astadi. Acoperementul și stucatorul Bisericii inca s'au facut atunci. Spesele impreunate cu lucrarea acésta a fost: 3643 fl. 27 cr.

La anul 1840 s'au zidit scôla veche.

La anul 1844 Aprilie 25 a ars în asia numita tizedea I (decada) a comunii 40 de casi, staule și alte edificii laterale. Focul a erupt la 1^{1/2} ôre dupa médiadi, la cas'a lui Komar Istvan de sub Nrul 95. Pagub'a s'au urcat la 30,615 fl. Domnia din loc a ajutorat fôrte mult pre nenorociti; nu altcum a încurs ajutóre insemnate și dela comunele, învecinate:

B.-Ciaba, Mezö-Berény, Gyoma, Sarkad, Vári, Giula, Bichisiu, Kigyos si altele. Dintre locuitori mai mare dauna a suferit Olar Mitru cel tener dela nrîi cas. 28,31 si Olar Ioan cel tener dela nrul casei 42.

La anul 1848 Maiu 27 in urma proclamarii libertatii, o mare parte dintre locuitori, sedusi si indemnati de insasi antistia comunala, a ocupat cu vitele sale o mare parte din teritoriul domniei, la ce locuitorii s'au mai molcomit numai dupa ce a venit asupra lor o trupa mai insemnata de ostasi.

La anul 1849 comun'a noastră mica a fost cercetata de greutatile si necazurile revolutiunei. Au venit in comun'a cá la vr'o 6000 soldati Rusi, pe cari comun'a a trebuit se-i provéda cu victualii mai multe dile.

La anul 1853 s'au zidit gardul din giurul Bisericii. Catra construirea aceluia s'au cerut 81.000 de caramidi si $78\frac{2}{4}$ cubule de var. Spesele impreunate cu acésta intreprindere a fost de tot 2310 fl 36 cr. v. a.

La anul 1855 a erupt coler'a. S'au inceput la 14 August si a tienut pana la 3 Octomvre. De confessiunea noastră a reposat de toti 93.

La anul 1858 s'au facut comassarea paméntului in hotarul comunii.

La anul 1858 in luna Martie a ars castelul dominal dimpreuna cu Biserica rom. cath. si edificieile apartinátore. Incediul a fost inscenat de cu séra prin cutare mana sacrilega. Pagub'a s'au urcat la 100.000 fl. v. a.

La anul 1858 s'a deschis pentru prima data calea ferata de stat.

La anul 1860 s'au inceput a se tienea in tóta Luna piatia.

La anul 1861 s'au pus orologiu in turnul Bisericii. A costat 650 fl. v. a.

La anul 1862 s'au acoperit Biserica. Spesele impreunate cu acésta a fost 490 fl. v. a.

La anul 1863 a fost o seceta ne mai pomenita, in urmarea careia pamenturile nu au produs cu deseversire nimica. Locuitorii au fost siliti a cere dela stat ajutóre: bucate si bani ca se intreprinda economia mai de parte. Fómatea a fost atât de mare, in cât seracimea spre alinarea fómiei, lua cu forti'a pânea din piatia. O pâne se vindea câte cu 1 fl 20 cr. O cocie de paie câte cu 40 fl. v. a. In lipsa nutretului locuitorii i-si descopereau casele, si cu tuleii de pe acele i-si hraneu vitele. De aci anul acesta, a ramas numit: „anul cel reu.“

La anul 1863 a ars templ'a din Biserica; carti, policandre, odejdii si alte recuisite pretiose. Focul l'au escat probabil pruncii ministranti.

La anul 1868 s'au facut templa. A costat 1200 fl. v. a. La anul 1872 s'au zugrovit Biseric'a pe din launtru.

La anul 1872 s'au sistemisat post de medic comunal.

La anul 1873 a fost colera. A erupt la 30

Iunie si s'au terminat la 8 Septemvre. Au reposat credintiosi de ai nostri de toti 100.

La anul 1873 s'au acoperit Biserica cu tînchea, si s'au asieazat crucea din turn, provediandu-se cu parafulger.

La anul 1876 s'au infiintiat a dóu'a scóla poporala româna gr. orientala.

La anul 1883 incep a se provedea stradele cu podele.

La anul 1886 13/25 Maiu s'au asiezat clopotul cel mai mare in turnul Bisericii.

La anul 1888 s'au deschis apoteca.

La anul 1889 s'au infiintiat scól'a de fete.

La anul 1889 s'au infiintiat chorul vocal.

La anul 1890 s'au sistemisat al doilea post notarial.

La anul 1891 s'au inactivat „societatea micsta de lectura.“

(Va urmá.)

Anunziu literariu.

In tipografia noastră aparú dilele acestea pentru a patrusprediecea ora „**Calendarul tipografiei diecesane,**“ pe anul 1893.

Numele cel bun, ce si-l'a castigat acest calendaru la publicul roman, ne dispenseza de a i-face reclam; de aceea ne marginim a inregistra aici numai interesantul material cuprinsu pe cele 120 pagini ale sale: 1. Partea pur calendarografistica pentru calendarul Iulian si Gregorian; 2. Calendarul evreescu; 3. Calendarul mohamedan; 4. *Calendarul lui Falb*; 5. Aretarea dilelor si a septemanilor de preste an; 6. Calendaru meteorologicu si fazele lunilor; 7. Calendaru economic; 8. Genealogia cassei domnitorie austriace si a caselor domnitorie din cele alalte staturi ale Europei. 9. Siematismul metropolei romane gr. or. 10. Siematismul diecesei Aradului *augmentat cu date statistice despre tóte propopiatele diecesei aradane, cuprindiend tóte comunele bisericesci cu post'a ultima si cu preotii si invetiatorii lor.* 11. Taxele postali si telegrafice pentru monarchia si alte staturi; 12. Monetele, in care se cuprind banii val. austr., si *banii cei noi numiti valuta de aur (coróne.)* 13. Tarif a zonelor dela caile ferate cu *indrumári specialii*; 14. Scal'a timbrelor de pe ori-ce documente si scal'a de a calculá cametele dupa ori ce suma pentru ori ce timp. 15. „*Din serac lipit, bogat cinstit*“ novela poporala interesanta de d-lu Nicolau Stefu. 16. „*Steluti'a*“ poesie de V. Alexandri; „*anulu nou*“ poesie de Vasilie Sala. 17. „*Sciinti'a in servitiul omenimei*“ capitulul al treilea; 18. „*Doin'a iubirei*“ de V. Alexandri; cantece poporali de R. Bortosiu; 19. „*Beutur'a seracesce si necinstesce pe om*“ dialog de Iuliu Grofsioreanu; posii poporali si doine de Va-

siliu Sala. 20. „*Mediu in contra cholerei*“ de Dr. Aureliu Demianu. 21. Diverse distractiuni. 22. Anunciuri din tóte bransiele, fórte acomodate pentru trebuintiele poporului.“

Acest material vast si interesant, apoi cuprinsul seu voluminos, asia dicund mai voluminos de cât al ori càrui calendariu din tiara, si pretiul bagatel tot numai de 30 cr. v. a. ne fac se esprimàm convingerea cà si acum cartea nóstra va fi bine cautata, ca si in anii precedenti.

Se afla de vendiare la tóte librariile mai bogate din tiara si la numerosi concrediuti ai nostri de prin provincia.

Redactiunea calendariului.

D I V E R S E.

* *Bibliografia.* A esit de sub tipariu in tipografi'a A Muresianu din Brasiov: „*Povestiri*, alese si intocmite de Petra-Petrescu. In acésta carte autoriul, carele pentru publicatiunile sale se bucura de un bun renume, publica mai multe istorióre interesante si instructive, scrise in o limba usióra, dér eleganta si lesne de intieles pentru tenerime si carturarii din popor. Este o carte din cele mai bune populare. De aceea o recomandàm in deosebit'a atentiune a publicului nóstre. Cartea se póte procurá dela librari'a Nicola u Ciurcu in Brasiov.

* *Bibli'a cea mai vechia.* Dilele acestea s'a deschis congresul orientalistilor la Londra. Cu acésta ocasiune se va examiná un'a dintre documentele cele mai interesante ce s'a prezentat vr'odata in astfeliu de intruniri de savanti. E vorb'a de un manuscript scris pe un papirus si descoperit acuma câteva luni in Egipt. Dupa spus'a esptilor, documentul din cestiune e cea mai vechia traductiune gréca a cártilor lui Zaharia si Malachie din Testamentul vechiu. Pintre cuvinte, copistul n'a lasat intervale. Se crede cà acest papirus datéza din secolul al III-lea. El a servit negresit Evreilor elenici, cari se stabilisera in Alexandria, si cari uitând limb'a ebraica, au avut lipsa de o traducere grecésca a bibliei.

* *Greseli de tipariu.* In tractatulu „despre coler'a asiatica“ publicat in numerul trecut s'au strecurat urmatórele gresieli de tipariu, si anume: pre faci'a prima s'a publicat: „ele (baccilele) se usca usior“ se rectifica: „ele prin uscare peru usior; cuvintele: „remanu in viétia pana la 10° C. se rectifica: reman in viétia pana la minus 10° C. Pre pagin'a a dou'a, unde se vorbesce despre cele trei graduri de intensitate se rectifica: „diarea, colerina, si coler'a asfictica;“ in locu de asiatica, tot „asfictica,“ are a se cetí si in pasagiul urmatoriu. Infine tot pre pagin'a a dou'a, unde se vorbesce despre sintómele celor trei graduri de colera s'a lasat afara urmatoriul pasagiu si anume: „La gradul I. bolnavul se insanatosiéza de regula.“

* *Timpul.* Dupa dile calduróse, timpul de vr'o 4 dile s'a schimbat simtitor. Venturi reci dela Nord in-

sotiti de ploii dese si marunte ne-a facut se intielegem, cà tómn'a e pe sférsite. Frundiele verdi abia isi mai sustien, culórea, — multe dintre ele ingalbanite cad la pament, ér ómenii simtiend pricin'a, isi redeschid dulapul, ce in lun'a lui Mai l'au inchis cu atáta dispretiu. Semn cà érn'a e in pragul usiei.

* *Casurile de colera* in Budapest'a au inceput a-se imputiena. Decesele sunt in urm'a mesurilor profilactice luate de auctoritati, tot mai putine, ér casurile de re'nsenatosiare tot mai multe.

* *Multiamita publica.* Dsiór'a Anuti'a Secuiu fic'a plugariului harnic Toder Secuiu din Almasiu a donat pe seama S-tei nóstre biserici un aier si acoperemént pentru stul potir lucrate de mân'a s'a in congree fin cu chindiseala de metasa si dantele de aur in pretiu de 10 fl. Care donatiune pentru biserice nostra are deosebita insemnatete, caci este lucrul de mâna a unei fice de plugar si prim'a eleva dela noi in scol'a de fetitie a reuniunei femeilor române. Esprimam deci multiamita nóstra nu numai donatórei d-siore ci si directiunei dela scol'a de fetitie din Arad. Credínciosiu bisericei nóstre, Iovanutiú Lapadat a daruit éراسi un prapore bisericei din panura neagra in pretiu de 30 fl. Ddiu sa daruésca donatorilor viétia indelungata si fericire! Ér noi in numele bisericei multiamim si pe acésta cale. — Almasiu 5/17 Oct. 1892. — C. Lazaru, preot.

E D I C T.

Samson Bochisiu fost locuitoriu in Mersigu absent de 14 ani cu ubicatiune necunoscuta, prin acést'a e provocat cà in **termin de 3 luni dela prim'a publicare** a edictului de facia, se se presenteze inaintea subscrisului oficiu protopresv. pentru pertractarea actiunei divortiale intentate contra densului decatra soci'a sa legiuita ca actora An'a Derban, observandu-se, cà la casu de nerepresentare conform §-lui 123. din procedur'a matrim. pertractarea se va tiené si in absentia inctului.

Cef'a, 12. Oct. n. 1892.

Oficiul protopresv. al tract. Tincei.

Iosif Vess'a, m. p.
protopresviter.

C o n c u r s e.

Pentru deplinirea definitiva a postului invetiatoresc la scol'a confesionala rom gr. or. din Dorgosiu protopresbiteratul Lipovei, se escrie concurs cu terminul de **30 de dile dela prima publicare**:

Emolumentele imprunate cu acest post sunt: a) In bani gat'a 125 fl. v. a. b) 50 chible (meti) de bucate — jumatate grâu, jumatate cucuruz in bómbe. c) 4 jugere de pament-parte aratoriu, parte fânatui. d) 12 stangini de lemne, din care are a se incaldi si sala de invetiament. e) Pentru conferintie 10 fl. f) Pentru scripturistica 3 fl. g) Cortel liber cu gradina si in pament estravilan.

Recurentii sunt avisati — recursele lor instruite cu documentele legali de cualificatiune si din limb'a magiara.

adresate comitetului parochial din Dorgosiu, — a-le trimite subscribului protopresbiter in B.-Liopa pana la termenul sus indicat; precum si a-se prezenta in vre-o Dumineca seu serbatore in st'a biserica din Dorgosiu spre a-si arata desteritatea in cant si tipic.

In fine, fiind in Dorgosiu, deja infintiat un chor vocal, se recere dela recurrenti si aptitudine pentru conducerea corului vocal.

Dorgosiu 20. Septemvre 1892.

Comitetul parochial.

In contielegere cu mine VOICU HAMSE'A, m. p. Protopresbiter si inspector scol.

—□—

Pentru vacant'a statiune invetiatorésca din Chertisiu prin acést'a se escrie concurs cu termen de alegere pe 1 Noemvre a. c. pana când recurrentii se vor prezenta vre-odata in biserica din loc, si-si vor substerne recursurile sale pe calea P. On. Oficiu inspectoral din Buteni (Butyin).

Venitele impreunate cu acésta statiune sunt: 1) in bani 120 fl., 2) 12 cubule de bucate à 6 fl. = 72 fl., 3) 8 sténgeni de lemne, din cari are sè se incaldiésca si scól'a, 4) pentru conferintia 5 fl., 5) pentru scripturistica 6 fl., 6) dóne care de fènu à 8 fl., = 16 fl., 7) Venitele cantorali circa 15 fl., 8) cuartir cu gradina si pentru curatirea casii 6 fl.

Chertisiu, 4 Oct. 1892.

Comitetul parochial.

Cu scirea si invoirea mea: CONSTANTIN GURBANU, m.p. protopresbiter, inspect. cerc. de scóle.

—□—

Pentru ocuparea unui post de capelan temporal pe langa veteranul preot gr. or. Atanasiu Mera din Siri'a conform ordinatiunei Vener. Consistoriu gr. or. aradan Nr. 3481 din 1892 prin acésta se escrie concurs cu termen de alegere de 30 zile dela prim'a publicare.

Alesul va folosi jumetate din tóte beneficiile parochiei ce se stipuleaza in 800 fl. v. austr. Totodata i-se asigura dispositiunea punct 2 al §-lui 4 din Regulamentul pentru parochii.

Recurrentii sunt avisati, cá petitiunile lor instruate conform §-lui 15 lit. a) a regulamentului citat, adresate comitetului parochial din Siria, a le subscrerne protopresbiterului Georgiu Popovici in Siria (Világos.)

Pentru a dovedi desteritatea in cant, tipic si oratorie, competentii sunt avisati a-se prezenta in vre-o Dumineca seu serbatore in St. biserica din loc.

Siria la 23 August, 4 Septembre 1892.

Din incredintiarea comitetului:

G. Popoviciu m. p.

protopresbiter.

—□—

Pentru deplinirea parochiei vacante de clas'a a II-a Selesiu-Cigirel protopresbiteratul Ienopolei (B.-Ineu) prin acést'a se escrie concurs cu termen de 30 de zile dela prim'a publicare.

Emolumintele anuale impreunate cu acést'a parochie sunt: 1. Un'a sesiune parochiala; 2. Birul preotiesc usuat; 3. Venitul stolar usuat; 4. Cas'a parochiala cu gradina si cânepisce, cari tóte compute in bani, dau sum'a unui venit anual aproximativ de 736 fl.

Doritorii de a ocupa acést'a parochia sunt avisati, cá recursurile lor, adujstate cu documentele lor de calificatiune, cel putien de clas'a a II-a se le substérna pana la termenul de mai sus, parintelui protopresbiter tractual Ioan Cornea in Ienopolea (B.-Ineu) avend a-se prezenta in vre-o Dumineca seu serbatore in sant'a Biserica din Selesiu-Cigirel, pentru a-si areta desteritatea in cele rituale si respective in oratoria.

Dat in Selesiu-Cigirel, din siedinti'a comitetului parochial tienuta la 1 13 Octomvre 1892.

Pentru comitetul parochial:

Parteniu Zaslo, m. p.

presiedinte.

Iulianu Butariu, m. p.

notariu.

Cu consensul meu: IOAN CORNEA, m. p. protopop.

—□—

Conform conclusului V. Consistoriu oradan din 21 Sept. (3 Oct.) a. c. Nr. 1103/248 B. pentru indeplinirea parochiei de a III-a clasa din comun'a Miziesiu, protopresbiteratul Beiusiului se escrie concurs cu termen de alegere in 25 Octomvre, (6. Noemvrie.)

Dotatiunea preotiesca in acésta parochia sta din urmatórele: 1. pamentul parochial de 15 cubule cu un venit de 120 fl. 2. Birul preotiesc 13 cubule à 5 fl.: 65 fl. 3. Dela tóta casa un'a di de lucru à 50 cr.: 55 fl. 4. Din inmormentari, cununii, botze, masluri, festanii si alte accidentii un venit de 150 fl. 5. Din gradina parochiala si cimiteriu 15 fl. Sum'a totala: 405 fl.

Doritorii de a ocupa acésta parochie sunt avisati a-si trimite recursurile adresate comitetului parochial din Miziesiu subscribului protopresbiter pana la 24 Oct. 2 Nov. si pana la diu'a alegeri a-se prezenta la s. biserica din Miziesiu spre a-si areta desteritatea in cantarile si oratoria bisericesca.

Robogani, 26 Septemvre 1892.

Comitetul parochial.

In contielegere cu mine: ELIA MOGA, m. p. protopop.

—□—

Pentru deplinirea parochiei vacante din comuna Chesintiu, — protopresbiteratul Lipovei — se escrie concurs cu termen de 30 de zile dela prim'a publicare.

Emolumintele impreunate cu acésta parochia sunt: a) Un'a sesiune parochiala; b) un platiu parochial intravilan; c) birul preotiesc si stol'a usuata; cari tóte laolalta dau un venit anual aproximativ de 800 fl. v. a.

Recurrentii pentru acésta parochia sunt avisati, cá recursurile lor, instruite cu documentele legali de calificatiune pentru parochiile de Cl. I-a, si adresate comitetului parochial din Chesintiu, se le substérna subscribului protopresbiter in B.-Lippa pana la termenul susindicat; precum si a-se prezenta in vre-o Dumineca ori serbatore in st'a biserica din Chesintiu, spre a si arata desteritatea in cant si tipic si respective in oratoria.

Se notéza ca in lipsa de recurrenti de Cl. I. se vor admite la concurs si respective la candidare, si recurrenti cu qualificatiune de Cl. II-a cari au absolvat cel pucin siese clase gimnasiali.

Chesintiu 23. Septemvre 1892.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: VOICU HAMSEA, m. p. protopresbiter.

—□—